

Az Egyszerűsített Vállalkozási Adó (EVA) tapasztalatai – 2003

Budapest, 2003. december

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáselemzési Intézet olyan non-profit kutatómûhely, amely elsõsorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

Az elemzést készítette:

Tóth Ágnes, szociológus-közgazdász
e-mail: agnes@gvi.hu

Dr. Tóth I. János, kandidátus
MKIK GVI, ügyvezető igazgató;
MTA KTK, tudományos főmunkatárs;
e-mail: tothij@gvi.hu, tothij@econ.core.hu
Internet: <http://www.ktk-ie.hu/~tothij>

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
Gazdaság- és Vállalkozáselemzési Intézet
Cím: 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 12.
Tel: 235-05-84
Fax: 235-07-13
e-mail: gvi@gvi.hu
Internet: <http://www.gvi.hu>

Vezetői összefoglaló

1. Az egyszerűsített vállalkozási adó bevezetésével a kormányzat célja a kisvállalkozások pozíciójának megerősítése: az adó-, és adminisztratív terhek enyhítése, ezen keresztül pedig gazdasági aktivitásuk növelése. Javítani kívánta az adózási morált, és átláthatóbbá tenni a költségvetési politikát.
2. Az EVA szerinti adózási formáról a tapasztalatok, visszajelzések pozitív irányba mutatnak. Az EVA körbe lépők adóterhei valóban csökkentek, a könyvelési teendők leegyszerűsödtek. Az EVA gazdasági aktivitást eredményező hatása azonban nem kimutatható.
3. Az alacsony költséghányaddal dolgozó vállalkozásoknak, kiváltképp a szellemi szabadfoglalkozású szférában dolgozóknak érdemes az EVÁ-t választani. A kritikus (munkabéren kívüli) költség hányad határ az árbevétel 60%-a.
4. Az APEH 2003 áprilisi kimutatása alapján 36.100 egyéni vállalkozó, az egyéni vállalkozók 7,8%-a, és 24.548 társas vállalkozás (bt., kkt. kft.), a társas vállalkozások 6,9%-a lépett át az EVA körbe. Ezzel az EVÁ-t választó vállalkozások száma 60.648, ami az egyéni és társas vállalkozások 7,4%-át teszi ki. Ez a szám elmarad a PM előzetes várakozásaitól. A PM modellszámításokra alapozva 70.000 EVÁ-t választó vállalkozással számolt 2003 elején.
5. Az EVÁ-ból eddig befolyt bevételek jóval meghaladják a PM várakozásait. A PM előzetes számítások szerint egész évre 16 milliárd adóbevételre számított. Ehhez képest már az első félévben 20,2 milliárd folyt be az államkasszába. Ezek után a PM szakemberei újabb becsléseikben az eredetileg várt bevétel több mint kétszeresére 33 milliárd forint adóbevételre számítanak az EVA körből.
6. Az eltérés oka lehet alulbecslés, illetve olyan tényezők, amivel a szakértők nem számoltak előre: az EVA adófizetők az átlagosnál jóval nagyobb fizetési hajlandósága, ami részben a fentebb már említett ellenőrzésnek való kitettségnek köszönhető; valamint az EVA státus megőrzése érdekében igyekeznek a mulasztásokat elkerülni, így az adóterhek nemcsak papíron léteznek, hanem effektív be is folynak.
7. Az aggregált adatok is arra mutatnak és interjúk tapasztalatok is megerősítik azt, hogy lényegesen javult az adózási morál az EVA bevezetésének hatására. Ugyanis a költségek elszámolására nincs szükség, így visszaszorult a magánszükséglet kielégítésére szolgáló költségek vállalkozásba történő elszámolásának, valamint a fiktív számlák gyűjtésének gyakorlata. Az adózási morál javulása köszönhető továbbá az alacsony effektív adókulcsnak, hiszen kisebb adóteher befizetésére az állampolgárok nagyobb hajlandóságot mutatnak, valamint a nagyobb ellenőrzésnek való kitettségnek is. A fekete gazdaság azonban hasznot is húzhat az EVÁ-ból, bár a törvényalkotók igyekeznek ezeket a lehetőségeket kiküszöbölni a kereszttulajdonlás és a változatlan szervezeti formában való működés szigorú szabályozásával. A fekete gazdaságot erősítheti, hogy az EVÁ-t választó és alkalmazottakkal rendelkező cégek nem írhatják le költségként a bérköltségeket, így pénzt takaríthatnak meg, ha alkalmazottaikat feketén dolgoztatják.
8. Vitatott kérdés az, hogy a cégek gazdasági aktivitása mennyivel nőtt meg az EVA bevezetése eredményeként. Ez a hatás egyrészt hosszú távon érvényesülhet, másrészt nagyobb teret kaphat, ha az árbevételi összeghatár felemelésével

nagyobb bevételű cégek is bekerülnek az EVA körbe. Mindenesetre az EVA csökkentette a kisvállalkozások adózás oldaláról fennálló versenyhátrányát a nagyobb cégekkel szemben. Az előbbieket ugyanis a nagyobb cégekkel ellentétben nem engedhetik meg maguknak a megfelelő adminisztratív infrastruktúrát. Továbbá az adókedvezményeknek a nagy cégekhez való koncentráltsága miatti alacsonyabb effektív adórátájának hatását csökkentette az EVA.

9. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara 2003. nyarán az EVA mintájára egy új adóforma, az EVA+ bevezetését javasolta, ami a magas költségigényű, elsősorban termelő, kereskedelmi, és vendéglátóipari tevékenységet folytató vállalkozásoknak kedvezett volna, mert az egyenes adó mellett a költség elszámolására is lett volna lehetőség. A Pénzügyminisztérium elutasította, bonyolultnak találta, és az EVA legfőbb előnyét, az egyszerűséget hiányolta e koncepcióból.
10. Az EVA EU konform, illetve – ha szükséges – kisebb változtatásokkal azzá tehető. Az eddigi szakmai egyeztetéseken a PM illetékesei szerint az EU részéről nem született elmarasztalás a törvénnyel kapcsolatban. Az EVA bevezetésének köszönhető áfa kiesés pedig nem lesz olyan jelentős, hogy az uniós kasszába a kötelező áfa befizetését ne tudná az előírt feltételeknek megfelelően teljesíteni az ország.
11. A munka törvénykönyv legújabb módosítása az EVÁ-ban is érdekelt több százezer „számlás” munkavállalónak az életét nehezítheti meg. Még kérdés, milyen megoldásokat találnak a munkavállalók illetve munkaadók a kialakult helyzetre, illetve a kormányzat hogyan fogja rendezni az önfoglalkoztatók jogállását és ellenőrzési és szankcionálási gyakorlatában hogyan fogja érvényesíteni a törvényben leírtakat.
12. Az EVA szerinti adózás bevezetése egy sikeres intézkedés-csomagnak könyvelhető el, a Pénzügyminisztérium már elkészítette a törvénymódosítási javaslatát, melyben szigorítások mellett kedvezmények is szerepelnek. Az árbevételi összeghatár 25 millió forintra történő felemelésével a kormány több tízezer új belépőre számít. Becsléseink alapján azonban a cégméret és az árbevétel növekedésével egyre csökken azoknak a cégeknek a száma, amelyek alacsony költségaránnyal dolgoznak, azaz, amelyeknek egyáltalán megéri az EVA választása.

Tartalom

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	3
BEVEZETÉS	6
1. AZ EVA ELMÉLETI HÁTTERE.....	6
Adó amnesztia és hatékonyabb ellenőrzés: az adómorál javulása.....	7
Egyszerűbb adózás: csökken az adóadminisztráció.....	7
Egyszerűbb adózás és alacsonyabb effektív adórátá: növekszik a gazdasági aktivitás	8
2. AZ EVA CÉLJA ÉS KONCEPCIÓJA.....	9
Az EVA tartalma.....	9
Az EVA céljai	9
3. VITAPONTOK AZ EVA-VAL KAPCSOLATBAN.....	10
4. AZ EVA EDDIGI TAPASZTALATAI: TÉNYEK ÉS VÁRAKOZÁSOK.....	12
A Pénzügyminisztérium várakozásai és az EVÁ-t választók száma	12
Adóbevételek	13
Módosítások és az EVA+ javaslata.....	14
5. VÁLLALKOZÓK VÉLEMÉNYE ÉS TAPASZTALATAI	15
Az EVA előnyei és hátrányai.....	15
Tervek, ötletek, várakozások	17
6. AZ EVA JÖVŐJE	19
Az EU konformitás	19
A munkatörvénykönyv módosítása és az önfoglalkoztatás.....	19
Tervezett törvénymódosítás.....	21
IRODALOM	23
MELLÉKLETEK.....	25
M1. A megkérdezett szakértők névsora.....	25
M2. Magánjavak és magánjavakból finanszírozott közjavak.....	26
M3. Modellszámítások: az EVA előtti és utáni adóterhelés.....	30

Bevezetés

A jelen írás célja az, hogy összefoglalja a Magyarországon 2003. január 1-jével bevezetett egyszerűsített vállalkozási adóval (EVA) kapcsolatos elméleti megfontolásokat, tapasztalatokat és szakértői véleményeket. Áttekintést ad az EVA elméleti háttéréről, céljáról és koncepciójáról, az EVA bevezetése körüli főbb vitapontokról. Foglalkozik az EVA működésének eddigi tapasztalataival, az EVÁ-t választók számával és az aggregált adóbevételek alakulásával. Vállalkozók, könyvelők és könyvvizsgálók körében végzett un. szakértői interjúkra alapozva kitér a vállalkozók EVÁ-val kapcsolatos tapasztalataira és véleményére. Foglalkozik az EVA jövőjét meghatározó kritikus pontokkal és az EVA törvény tervezett módosításának lényeges elemeivel. Az EVA-t elméletileg megalapozó, az adózással kapcsolatos megfontolásokat a Mellékletben foglalja össze. Különböző típusú vállalatok (az egyes vállalat típusokat jogi forma, munkaviszony, alkalmazott foglalkoztatása-szemponatok alapján illetve az árbevétel és költség mértéke szerint hoztuk létre) EVA előtti és utáni adóterheléseit és adórátáit a Mellékletben közöljük.

1. Az EVA elméleti háttere

Az egyszerűsített vállalkozási adó bevezetésével a kormányzat az alábbi területeken változtatta az EVÁ-t választható vállalkozások adózásának és magának a kormányzati adóadminisztrációnak a feltételrendszerét:

- a) Az EVA bevezetése egy adó amnesztia (*tax amnesty*) meghirdetéséhez kapcsolódott. Közismert, és a kisvállalkozások működése során bevett gyakorlat volt a '90-es években, hogy a bevételek részbeni leadózását követően a vállalkozások házipénztáraiban halmozódtak fel azok az összegek, amelyeket a vállalkozások tagjai tulajdonképpen elköltöttek, de amelyek után a jövedelemadót, illetve osztalék-adót nem fizették meg. Ez a felhalmozódott adóhiány egyes becslések szerint 2002-ben közel 100 milliárd forintra rúgott. Az EVÁ-val a kormányzat felkínálta az adó amnesztia (*tabula rasa*) lehetőségét: csak az léphetett át az EVA körbe, aki ezt a házipénztárban ténylegesen nem, csak formálisan létező összeget egyszeri lépéskén, 20%-os kulccsal leadózta. Ezután az APEH nem vizsgálhatta az adóhiány képződésének történetét, illetve a házipénztárakban a fiktív összegek létét. Az egyszeri adó befizetése az EVA körbe lépés egyik feltétele.
- b) Az EVA bevezetésével lényegesen *egyszerűsödött* a kormányzat számára az *adó behajtása*. Az adóellenőrzés költségeinek valószínűleg bekövetkező csökkenése mellett megnőtt az ellenőrzés hatékonysága.
- c) Az EVA egy váltást jelentett, amelyben *több* adófajta helyébe *egy* egyenes (a bevétel nagyságától függő) *adó lépett*.

- d) A több adófajta összességében – a bevételre vetítve – *magasabb effektív adórátája helyébe egy adófajtaához kapcsolódó alacsonyabb adórata lépett.*

Az EVA tehát egy komplex adózási csomag, amelynek bevezetése mögött fellelhető annak a feltételezésnek az elfogadása, hogy az adózás egyszerűsítése és az adóráták csökkentése hat, mégpedig pozitívan a vállalkozások üzleti aktivitására (lásd a függelékben leírtakat) csökkenti a kormányzat adóadminisztrációs költségeit, és csökkenti a vállalkozások rejtett gazdaságban való involváltságát.

Adó amnesztia és hatékonyabb ellenőrzés: az adómorál javulása

Az első két lépés, (a) az adó amnesztia és (b) az EVÁ-hoz kapcsolódó adóadminisztráció és ellenőrzés hatékonyság javulása javította az EVA körbe került vállalkozások adómorálját. Az adó amnesztia egyszeri hatást gyakorolt erre. Ez a fejlett ipari országokban is bevett, időnként alkalmazott lépés új lapot nyit a vállalkozások életében. Egyrészt lehetőséget ad a vállalkozásoknak, hogy egy egyszeri adófizetéssel „megtisztítsák” könyveiket, és ezzel eltekint a megelőző adócsalás vizsgálatától és szankcionálásától, másrészt az amnesztia meghirdetése után javítja az adóellenőrzés hatékonyságát vagy az ellenőrzési valószínűségeket növelésével, vagy a korábbiaknál egyszerűbb és átláthatóbb adóbehajtás bevezetésével.

A kormányzat ezen lépései az egyszeri hatáson túl az adómorál javulását és a vállalkozások tartósan jobb adómorálját eredményezik. E hatásnak az EVÁ-hoz kapcsolódó érvényesülését a vállalkozókkal készített interjúk tapasztalatai is alátámasztják.

Egyszerűbb adózás: csökken az adóadminisztráció

A másik, egy egyenes adó bevezetésével és több más adó eltörlésével kapcsolatos hatás az adóadminisztráció és az adóadminisztráció költségeinek csökkenése. Ez éppúgy érinti a vállalkozásokat, mint a kormányzatot. Magyarországon az EVA bevezetése kapcsán szinte kizárólag az első hatás került a figyelem középpontjába, míg a második: a kormányzati adóadminisztrációra gyakorolt hatása éppúgy fontos.

A vállalkozások esetében az egyszerűbb adófajta csökkenti a vállalkozások adminisztrációs terheit, és az ehhez kapcsolódó költségeket. Tehát *ceteris paribus* hozzájárul a vállalkozások hatékonyságának növeléséhez (korábban a bonyolult adminisztrációra fordított erőforrásokat a vállalkozás beruházásokra, inputok vásárlására fordíthatja, vagy növeli a vállalkozások tagjainak jövedelmét). Így az EVÁ-t választó kisvállalkozások fajlagos adóadminisztrációs költségei közelítenek a nagyobbakéhoz – ez pedig javítja az előbbieket piaci helyzetét, csökkenti a nagyobb, nem EVÁ-s cégeknek az alacsonyabb effektív adókulcsból fakadó versenyelőnyét.

A kormányzati oldalon megjelenő hatás legalább ilyen fontos: az egyszerűbb adó csökkenti az adórendszer fenntartásának költségeit, miközben nem változtatja az aggregált adóbevételeket. Csökken tehát az adózás hatékonytalansága, és torzítottsága: a közjavak magánjavakból (adókból) való finanszírozásának

megvalósíthatósági görbéje (MG) közelebb kerül a termelési lehetőség görbéhez (TLG): azaz egy egyszerűbb adófajttal a magánjavak változatlan szintje mellett több közjóság finanszírozható (lásd a Függelékben leírtakat).

Nem tudjuk, hogy az EVA esetében milyen mértékben valósult meg ez a hatás. Valószínűleg egy – az APEH ellenőrzési gyakorlatát és ennek költségeit felmérő elemzés – kimutatná létezését, de az EVA korlátozottsága (a magán és társas vállalkozások alig több mint 7%-a választotta, választhatta ezt az adózási formát) miatt ennek mértéke nem túl jelentős. Annyi azonban állítható, minél kiterjedtebb az egyszerűbb adó a gazdaságban, ez a hatás annál inkább érvényesül.

Egyszerűbb adózás és alacsonyabb effektív adóráta: növekszik a gazdasági aktivitás

A kínálati gazdaságtan (*supply-side economics*) képviselői szerint az adóráta csökkenése a gazdasági aktivitás növelésére ösztönzi a gazdasági szereplőket (háztartásokat és vállalkozásokat), akik így megnövekedett kínálattal jelennek meg a piacon. Ez a hatás kétféleképpen érvényesülhet: vagy a regisztrált gazdaság keretei között ténylegesen megnő a gazdasági szereplők gazdasági aktivitása, vagy/és a nem regisztrált (rejtett) gazdaságból a regisztrált (hivatalos) gazdaságba való átmenet okozza az utóbbi növekedését. Az előbbi lehetőséget tartották szem előtt az USA-ban a kínálati gazdaságtan képviselői, nem véletlenül: az USA-ban marginális, a GDP 1-2 %-ára tehető a rejtett gazdaság súlya. Magyarországon azonban a második útnak a relevanciája a domináns – egyes becslések még a '90-es évek végén is 20-21%-ra tették a rejtett gazdaság GDP-hez viszonyított súlyát (Tóth – Sík, 2002).

A vállalkozásokat terhelő adóráta csökkenésének a gazdasági aktivitást, a kínálatot növelő hatása az EVA esetében inkább az adómorál javulásán, a rejtett gazdaság súlyának csökkenésén keresztül érvényesülhet – de ennek a hatásnak a léte egyértelműen nem alátámasztott (bár az interjúk tapasztalatok ezt a hatást megerősítik). Az első típusnak – a gazdasági szereplők erősebb ösztönzöttsége a gazdasági aktivitás növelésére – az EVA esetében marginálisnak kell lennie, éppen az EVA konstrukciójából következően. A gazdasági aktivitás növelése az EVA-s vállalkozások számára könnyen azt eredményezheti, hogy bevételük túllépi az EVA törvényben meghatározott összeghatárt és automatikusan kikerülnek az EVA körből.

2. Az EVA célja és koncepciója

Az alábbiakban az

?? az EVA tartalmát

?? céljait

?? és az EVA bevezetése körüli vitapontokat foglaljuk össze

Az EVA tartalma

Az egyszerűsített vállalkozói adó, az EVA egy újonnan, 2003. január 1-vel bevezetett adófajta, amelyet olyan egyéni vállalkozások, betéti társaságok (bt.), közkereseti társaságok (kkt.), korlátolt felelősségű társaságok (kft.), szövetkezetek, ügyvédi irodák, szabadalmi ügyvivő irodák, végrehajtó irodák, valamint erdő-birtokossági társulatok választhatnak, amelyek bruttó árbevétele nem haladja meg a tizenötmillió forintot, és teljesítik a törvénytervezetben előírt feltételeket. Az EVA alanyiság elnyerésével az új adónem kiváltja az áfát és a cégautó adót, továbbá az egyéni vállalkozóknak nem kell fizetniük a vállalkozói személyi jövedelemadót és a vállalkozói osztalékadót vagy átalányadót, a gazdasági társaságoknak a társasági adót, és az osztalékból származó valamint a cégből kivont jövedelem utáni személyi jövedelemadót.

Az EVA körbe tartozó egyéni vállalkozásoknak és gazdasági társaságoknak az éves bruttó árbevétel 15%-át kell adóként kifizetniük a fent említett adófajta helyett. (2002-XLIII. Trv.; MKIK-GVI, 2002. augusztus)

Az EVA céljai

A kormányzat az EVA céljaiként az alábbiakat fogalmazta meg:

- ?? Kis-és középvállalkozások adóterheinek, adminisztrációs terheinek csökkentése,
- ?? Gazdasági aktivitásuk fokozása, versenyképességük javítása,
- ?? Szürkegazdaság csökkentése, adózási morál javítása,
- ?? Költségvetési politika átláthatóságának, hatékonyságának növelése.

Az új adó bevezetésével a kormányzat célja elsősorban a kis-és középvállalkozások adó-és adminisztratív terheinek csökkentése, ezzel versenyképességük javítása, gazdasági aktivitásuk fokozása, másrészt a költségvetési politika átláthatóságának és hatékonyságának növelése volt. Ugyanakkor a kormányzati szándék szerint a gazdaság fehéredését és az adózási morál javulását is elősegíti a 2002. november 14-től hatályos új törvény (2002/XLIII. trv.). Ezt egyfelől a házipénztárak állományának leadóztatásával kívánta elérni. Tavalyi kalkulációk szerint az EVA feltételeinek megfelelő vállalkozások házipénztárában az idők során legalább 60 milliárd forint halmozódott fel, amire jutó adó a költségvetés számára 12 milliárd forint többletbevételt jelent. Másfelől a kevés elszámolható költséggel dolgozó vállalkozások széles körében elterjedt gyakorlatot, a magánszükséglet kielégítésére szolgáló költségek vállalkozásba történő elszámolását,

valamint a fiktív számlák gyűjtését kívánta megszüntetni a kormányzat az új adónem bevezetésével. (2002-XLIII. Trv.; MKIK-GVI, 2002. augusztus)

Az EVA mind az egyszerűbb adminisztráció lehetővé tételével, mind pedig az adóterhek csökkentésével a versenysemlegesség előmozdítása irányába hatott. A magyar cégek körében folytatott empirikus vizsgálatok kimutatták, hogy az adórendszer bonyolultsága miatti költségtöbbletek a kisebb vállalkozások üzleti helyzetét sokkal inkább érintik hátrányosan, mint a nagyobbakét (Semjén-Tóth, 2003). Szemben a nagyobb cégekkel, a kisebb vállalkozások ugyanis nem engedhetik meg maguknak, hogy az adótervezéshez megfelelő adminisztratív infrastruktúrát, könyvelésben jártas munkaerőt biztosítsanak. Másrészt a nagyobb cégek gyakrabban jutnak adókedvezményekhez, mint a kisebbek. Ennek megfelelően az első csoport effektív adókulcsa sokkal alacsonyabb, mint a kis cégeké. Az EVA – némileg jobb helyzetbe hozva a kisebb cégeket – a nagyobb cégeknek, az adózáshoz kapcsolódó relatív kisebb költségeiből, és az alacsonyabb effektív adókulcsokból fakadó versenyelőnyt csökkentette, illetve szüntette meg.

Az EVA körbe lépő vállalkozások számára az adminisztrációs teendő mindössze bevételeik nyilvántartását jelenti, amit akár egy kockás füzetben is vezethetnek. Nincs szükség a kiadások számlákkal történő dokumentálására, ami nemcsak kényelmes, de megszünteti a háztartási fogyasztásnak folyó termelő felhasználásként való – egyébként nem legális – elkönyvelését. Míg az egyéni vállalkozókra bevételi nyilvántartási kötelezettség vonatkozik, a bt-k és kft-k választhatnak, hogy bevételi nyilvántartást vagy kettős könyvvitelt vezetnek-e. A kft.-k, mint jogi személyiségű EVA alanyok az EVA nyilvántartási kötelezettségüket a kettős könyvvitel rendszerében teljesítik. (www.evainfo.hu)

3. Vitapontok az EVA-val kapcsolatban

Az EVA bevezetése körül az alábbi főbb vitapontok vetődtek fel:

- ?? *Árbevételi határ,*
- ?? *Társasági forma,*
- ?? *Kapcsolt vállalkozások,*
- ?? *Változatlan szervezeti forma.*

Az EVA koncepciójának fejlődése során vitapontot képezett az EVA választásának alapfeltételét jelentő árbevétel határ nagysága és társasági formák lehetséges köre. A kezdeti koncepció alapján az árbevételi határ 10 millió forint volt, az MKIK 15-20 millió forintos árbevételi határt javasolt, amely végül 15 millió forintra emelkedett a kormányzati tervekben (2002. szeptember 20-21.), és végül így is került a törvénybe.

A társasági formát illetően a kft.-k körül alakult ki vita, ugyanis a kft. kötelezően kettős könyvelést folytat, így az egyszeres könyvelésre való átállás esetében nem megoldható. A szakmai viták eredményeként 2002. augusztus közepére azonban lehetővé vált a kft.-k számára is az EVA választása. Az értékhatártól és a társasági formától független egyéb, az EVA választását korlátozó kikötések születtek. Az egyeztetések eredményeként a törvény úgy rendelkezik, hogy nem igényelhető az EVA azok számára, akik jövedéki és fogyasztási adó hatálya alá tartozó tevékenységet folytatnak, akik mezőgazdasági

tevékenységet folytatókra vonatkozó különleges jogállással rendelkeznek, akinek tevékenységéhez a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete vagy a Szerencsejáték Felügyelet engedélye szükséges valamint azok, akik a vámtörvények szerint közvetett képviselői tevékenységet folytatnak.

Az alanyiség feltételeinek kialakítása során az volt a fő szempont, hogy elejét vegyék a lehetséges visszaéléseknek. Ez érinti a kereszttulajdonlás és a változatlan szervezeti formában való működés kérdését. A végső, törvénybe kerülő verzió szerint társas vállalkozás csak akkor lehet EVA alany, ha más társas vállalkozásban nincs részesedése, és a tagok nem egyéni vállalkozók. Egyéni vállalkozók esetében más társas vállalkozásban való 10% feletti tulajdoni részesedés zárja ki az EVA alanyiságot. A kényszervállalkozások elszaporodásának megakadályozására és annak elkerülése érdekében, hogy a nagyobb vállalkozások osztódásával több kis vállalkozáson keresztül részesedhessenek az EVA előnyeiből, az adóévet megelőző két évben a szervezeti formának változatlannak kell lennie, azonkívül 50%-nál nagyobb tulajdonhányad nem cserélhet gazdát két évre visszamenőleg. (2002/XLIII. trv. és Juktusz-Pénzes, 2002)

4. Az EVA eddigi tapasztalatai: tények és várakozások

- ?? a Pénzügyminisztérium várakozásai és az EVÁ-t választók száma
- ?? adóbevételek
- ?? az első év történései, a 2003/XVIII. trv.
- ?? EVA+

A Pénzügyminisztérium várakozásai és az EVÁ-t választók száma

Az EVA bevezetése előtt a Pénzügyminisztérium felmérte, hogy mennyi a potenciális EVA körbe lépő vállalkozások száma. Az egyik ismérv az adóalanyiság kritériuma volt. A törvénynek megfelelő társasági forma (bt., kkt., kft., az egyéni vállalkozás, szövetkezet és egyéb jogi személyiségű vállalkozás), illetve az árbevételi határ, a 15 millió forintot meg nem haladó árbevétellel rendelkező vállalkozások választhatják az EVÁ-t. Másrészt megvizsgálta, mely vállalkozások azok, amelyeknek érdemes az EVÁ-t választani. A Pénzügyminisztérium elsősorban azon vállalkozások EVA körbe történő átlépésére számított, amelyek viszonylag kevés költséggel tudják végezni tevékenységüket, és így ez az adózási forma a legkedvezőbb számukra. Erre vonatkozó számításait 2001-es adatok alapján végezték, e szerint 60% az a költséghatár, amely alatt az EVÁ-t választó vállalkozás csökkenteni tudja adóterheit.

Nem érdemes tehát az EVÁ-t választani azoknak a vállalkozásoknak, amelyek magas, 60% feletti költséghányaddal dolgoznak, mint például az ipari termelő cégek. Nem járnának jól az EVÁ-val azok a vállalkozók sem, akik fizetésüket egyetlen helyről kapják számlára, hiszen könnyen le tudják „költségelni” bevételüket. Azok sem döntenek az EVA mellett, akik a jövőben beruházásokat terveznek, hiszen a fejlesztési költségnek visszafelé számolva 20 százalékos áfa tartalma van, amit célszerű visszaigényelni.

1. táblázat: Működő vállalkozások (egyéni vállalkozás, bt., kkt., kft.) és az EVÁ-t választó vállalkozások száma társasági forma szerint

Társasági formák (EVA szempontjából releváns)	Társasági formák (EVA szempontjából releváns) összesen (2003. Július)	EVA-s vállalkozások összesen (2003. április 14.)	EVA-s vállalkozások aránya, %
Egyéni vállalkozás	463.775	36.100	7,8
Társas vállalkozás (bt., kkt., kft.)	354.443	24.548	6,9
Összesen	818.218	60.648	7,4

KSH, Statisztikai Havi Közlemények, 2003. július
APEH, 2003

2. táblázat: Működő társas vállalkozások (bt., kkt., kft) száma

<i>EVA szempontjából releváns társas vállalkozói formák</i>	<i>Társas vállalkozás összesen (2003. július)</i>
Bt.	184.170
Kkt.	6.939
Kft.	163.334

KSH, Statisztikai Havi Közlemények, 2003. július

3. táblázat: Működő társas vállalkozások (bt., kkt., kft) száma

	<i>Évás társas vállalkozások</i>
Bevételi nyilvántartást vezetők (bt., kkt.)	16.021
Kettős könyvvitelt folytatók (kft., kkt., bt.)	8.527

APEH, 2003

Számításaik alapján a minisztériumi szakértők 70.000 EVÁ-t választó cégre számítottak. A várakozásokhoz képest kevesebben, összesen 65.000 cég választotta az EVÁ-t, ebből jogosulatlan volt kb. 3.000 cég. A legfrissebb adatok szerint az EVA szerinti adózási módba áttérő vállalkozások száma 60.648, ebből 36.100 egyéni vállalkozás és 24.548 társas vállalkozás. Minden 50. önálló vállalkozó lett EVÁ-s, ami elmarad az előzetesen várt létszámtól. A szakemberek feltételezik, hogy sokan óvatosságból nem választották az új adónemet, ezek száma becslések szerint 20.000 lehet, azonban kb. 10.000 olyan vállalkozás is belépett az EVA körbe, akikre nem számítottak az előzetes kalkulációk alapján. Feltehetőleg esetükben az adminisztrációs terhek csökkentése volt a fő motíváló tényező.

Adóbevételek

A Pénzügyminisztérium az EVA bevezetésével az adóbevételek csökkenésére és az előzetes kalkulációk szerint éves szinten 16 milliárd forint adóbevételre számított. Ehhez képest már az első fél év alatt 20,2 milliárd forint folyt be az államkasszába. A számottevő eltérés magyarázata lehet, hogy a 2001-es adatokkal végzett számításokkal alulbecsülték a bevételt, azonban az is elképzelhető, hogy az EVA szerint adózó állampolgárok EVA státusuk megtartása érdekében az átlagosnál nagyobb számban fizetnek adót, így a ténylegesen befolyó adó magasabb a vártnál. A tényleges helyzet a 2003-as adóév lezárását, az ez évre vonatkozó adatok megjelenését követően tárható fel, ekkor összehasonlíthatóvá válnak az EVA bevezetését megelőző és azt követő év adóbevételi eredményei.

Az első negyedévben 8,4 milliárd forint, a második negyedévben 10,3 milliárd forint folyt be az államkasszába, ezt egészítik ki a havi befizetések, melyek összege mintegy 1,5 milliárd forintot tesz ki. Október végéig, a harmadik negyedévi befizetések lezárását követően összesen 29,9 milliárd forint előleget fizettek be az adózók. Az összes befizetés 54%-a, 15,9 milliárd forint a társas vállalkozásoktól származik. A fővárosi

társas vállalkozások teljesítették a befizetések felét, 1,9 milliárd forintot Pest megye, a többi megye befizetései 142 millió forint (Nógrád) és 566 millió forint (Baranya) között szóródnak. A társas vállalkozások befizetéseinek mintegy 73 százalékát a betéti társaságoktól szedték be. Az egyéni vállalkozásoktól befolyt összeg 13,8 milliárd forintot tesz ki, amely az összes adóbevétel 46%-a. A PM szakemberei az év végéig 33 milliárd forint EVÁ-ból származó adóbevételre számítanak. (Napi Gazdaság, 2003. november 17.)

Az első negyedévben az EVA körébe tartozók közül közel tízezren nem fizették be az EVA előleget. A második negyedévi befizetéseket követően az APEH megállapította, hogy a nem fizetők aránya az első negyedévhez viszonyítva 29-ről 2 százalékra csökkent, és a mulasztók 55 százalékának nem keletkezett bevétele, így nem is kellett EVÁ-t fizetnie. Ebben az időszakban megnőtt a bevételt realizáló cégek aránya is: 45-ről 62 százalékra. (HVG, 2003. október 3.) A legfrissebb adatok szerint összesen 4415 EVÁ-s mulasztotta el adóbefizetési kötelezettségét teljesíteni, vagyis az összes EVÁ-t választó adóalany 7 százalékának van tartozása az adóhivatal felé. (Napi Gazdaság, 2003. november 18.)

Módosítások és az EVA+ javaslata

2003. március 24-én a novemberben elfogadott törvény módosítására került sor (2003/XVIII. trv.) Ebben egy szakértő szavaival élve „*visszamenőleges hatállyal korrigálták az első törvény hibáit*” az EVA alapjának megállapítására vonatkozó különös szabályokban, az adóelőleg- és adófizetés valamint a társasági adó vonatkozásában.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara 2003. nyarán az EVA mintájára egy olyan új átalányadó bevezetését javasolta, ami a magas költségigényű, elsősorban termelő, kereskedelmi, és vendéglátó-ipari tevékenységet folytató vállalkozásokra van tekintettel. Az EVA+ felső határaként 30 millió forint bruttó árbevételt határoztak meg, az adó mértékét pedig a bevétel 18%-ra tették. Az EVA+ -ban kiadások, költségek is elszámolhatók lettek volna. A kamara javaslatát a Pénzügyminisztérium elutasította. A pénzügyminisztériumi szakértők szerint az EVA+ bevezetése esetén nem illeszkedett volna az EVA logikájába, emellett túl bonyolult lett volna, és így nagyobb a valószínűséget adott volna a kiskapuk megtalálásának. (HVG, 2003. augusztus 14.)

5. Vállalkozók véleménye és tapasztalatai

Az EVA előnyei és hátrányai

Első kérdésünkre, hogy alapvetően kinek érdemes az EVA körbe belépni, a megkérdezettek elsősorban a szellemi szabadfoglalkozású szférában dolgozókat említették. Ez az a vállalkozói kör ugyanis, amelynek tevékenységéből adódóan az árbevétel hozzáadott érték tartalma jóval nagyobb az átlagosnál, más szavakkal, mivel szellemi terméket állítanak elő, csak kevés költséget tudnak az adóalapjukból leírni. Az EVA bevezetése előtt igyekeztek az adóalap csökkentése érdekében minden számba jöhető költséget számlával alátámasztani – ami gyakran a háztartások fogyasztásához tartozó tételeknek a vállalkozásokban termelő felhasználásként való „elszámolását” eredményezte. Az adókikerülés és az adócsalás közötti határvonal ezen esetekben azért is problematikus, mert ezek a vállalkozások ezer szállal kötődnek a háztartásokhoz, használják a háztartás erőforrásait. A megkérdezett szakértők véleménye alátámasztotta a fenti gondolatmenetet. Főleg szellemi tevékenységeket említettek, mint olyanokat, amelyeket végzők számára az EVA kedvezőbb helyzetet teremthet: biztosítás, szoftver-hardver-, és egyéb szaktanácsadás, fordítás, jogi és pénzügyi tevékenység, könyvelés, adatfeldolgozás, alkotó-és előadó művészet.

A kényszer vállalkozók körében feltehetően az átlagosnál többen választották az EVÁ-t, az adminisztratív terhek csökkenése és az egyszerű nyilvántartás lehetősége miatt.

Az EVA választásánál lényeges szempont a csökkenő áfa teher: az EVÁ-s vállalkozónak a bevételből az áfát helyettesítő 15%-os EVÁ-t kell befizetnie, így a 10% különbség nála marad. Különösen kedvező azon vállalkozók számára, amelyek bevétele 2 és 4 millió között mozog, az áfa törvény szerint ugyanis nem igényelhetik vissza, csak görgethetik az áfát.

Az EVÁ-t azok választják, akik hajlandók egy tervezhető és elviselhető mértékű adót fizetni és finanszírozni a közjavakat, és nem kívánnak a könyveléssel bajlódni. Az ezzel járó költségek rendkívül megterhelik a vállalkozás – amúgy nem túl jelentős – éves bevételeit.

„Elsősorban azok választották az EVÁ-t, akik eddig is rendszeresen fizették az adót, az ügyeskedőknél pedig két opció lehetséges, vagy továbbra is az adócsalást választották, vagy beléptek az EVÁ-zók körébe, a biztonságos, kiszámítható adózást választva ezzel. Kinek, mi éri meg.”

Az EVA választásánál fontos szempont továbbá, hogy a vállalkozó vállalkozásával milyen pályát kíván megvalósítani a jövőben. Ha nem a növekedés, hanem a háztartás fenntartása, illetve az önfoglalkoztatás a cél, akkor megfelelő az EVA választása. Ekkor stabilak és hosszú távra tervezhetőek a vállalkozás bevételei – azaz kicsi az esélye annak, hogy a vállalkozás ki fog csúszni az EVA mindenkor adott bevételi határából.

Az interjú tapasztalatok az EVÁ-val kapcsolatos több nehézségre és hátrányos következményre is felhívják a figyelmet.

Többen szigorú feltételnek tartották a negyedévenkénti befizetési kötelezettséget. Ráadásul december 20-ig el kell számolnia az EVÁ-zónak, csak így erősítheti meg az EVA státust. A negyedévenkénti befizetés különösen hátrányos a nagyobb árbevételű vállalkozásokra nézve, amelyek egyébként befektethetnék, forgathatnák az adóként befizetett pénzt.

Az EVÁ-zók számára kockázatot jelent az összeghatárból való kicsúszás. Ebben az esetben a vállalkozás automatikusan kizáródik az EVA körből, elesik az EVA nyújtotta előnyöktől.

„Az EVÁ-nak nincsenek hátrányai, legfeljebb a róla alkotott törvény hatásainak: pl. visszafogja magát egy vállalkozás a fejlődésben, bevétel-bővülésben, hogy ne lépje túl a törvényi határt. Így az állam a jogalkotói szûklátókörûség miatt végül is jelentős adóbevételtõl esik el.”

A 2 millió forint árbevétellel rendelkező, áfa mentes vállalkozói kört hátrányosan érinti a vállalkozói számlanyitással járó számlavezetési költség, amely számára többletköltséget jelent. A vállalkozók EVÁ-val kapcsolatos óvatossága összefügg azzal is, hogy a veszteséges vállalkozásoknak nem volt kifizetõdõ belépni az EVA körbe, mivel nem írhatja le a veszteségét, az a belépéssel „lenullázódna”.

Az EVA hatása a gazdasági élet szereplõire

Az általunk megkérdezett szakértõk mindegyikének csökkentek az adóterhei, s így számításaik beváltak. Az adminisztráció leegyszerûsödése is sokakat kedvezõen érintett. Az adminisztráció nagymértékben lecsökkent a rengeteg költség-számla pénztárcönyvbe való bevezetésének megszûnésével.

Az EVÁ-zók a bevételi nyilvántartásra térhettek át, (kivéve a kft-k, amelyek továbbra is kettõs könyvvitelt vezetnek) ami nagy könnyebbséget jelent számukra, tulajdonképpen elég hozzá egy kockás papír.

Több interjúalany említette azt, hogy az EVA módot ad több, a törvényalkotók által nem szándékolt magatartásra, amelyek következményeikben növelik a rejtett gazdaság súlyát a gazdaságban:

„Az EVA szerint adózó vállalkozás mûködhet számlagyárként: az EVÁ-s fiktív számlát bocsát ki, hiszen neki a bevétel után csak 15% adót kell fizetnie, így az áfa és az EVA különbségébõl adódó 10% nála marad, amin aztán lehet osztozkodni.”

„Az EVÁ-s kiadásait nem számolhatja el, így nem áll érdekében számlát kérni, ami viszont lehetővé teszi az eladó részére bevétele eltitkolását, ezzel is növelve a fekete gazdaság súlyát.”

A fenti jelenségek elterjedtségérõl azonban nem rendelkezünk statisztikailag megalapozott információval. Elõfordulhatnak e magatartásformák, mivel a benne résztvevõk érdekeltek lehetnek ebben, de kétséges, hogy ezek az EVÁ-zók jelentõs

körére igazak lennének, miután másik oldalról ezek eléggé költségesek az EVA-t választók számára (pl. magasabb ellenőrzési és lebukási valószínűség).

Ezt a gondolatmenetet támasztja alá több megkérdezett interjúalany véleménye. Ezek szerint a számlamanipuláció előfordulása marginális lehet, mivel az EVÁ-zó cégeket az adóhatóság szem előtt tartja, és fennáll az ilyen ügyletek miatt a kockázat, hogy az EVÁ-zó kicsúszik a 15 milliós bevételi összeghatárból, és elveszíti EVA-státusát.

Az általunk megkérdezett szakértők inkább egy a fentiekkel ellentétes hatás, az adózási morál javulását jelezték. A megkérdezett könyvelők, vállalkozók tapasztalatai szerint, aki az EVA körben akar maradni, törekszik arra, hogy negyedévente eleget tegyen adófizetési kötelezettségének. Másrészt pedig az új adózási módot választók számára szükségtelenné válik, így elmaradt a fiktív számlák gyűjtése, ami a gazdaság fehéredését eredményezi.

Vagyis az adózási morál javulása két tényező következménye: a kedvezőbb adókulcs és a nagyobb ellenőrzésnek való kitétség:

„Szerintem az adózási morál drámaian javult. Persze hasonló hatású lenne a 3-5%-os társasági adó, maximum 20%-os SZJA és maximum 15%-os Áfa bevezetése is. Az állam biztosra vehetően legalább 20%-al nagyobb adóbevételhez jutna, hiszen az elviselhetetlen adóterhek nem lennének a gazdasági növekedés akadályozói.”

Az EVA gazdasági aktivitásra gyakorolt pozitív hatása a szakértői megnyilatkozások alapján vitatható. Az új adónem elsősorban a kis méretű és jövedelmű vállalkozásokat érinti, amelyek körében nem lehet egyértelműen versenyről beszélni, és sok esetben a gazdasági növekedést inkább a tevékenység jellege (pl. könyvelés, fordítás), mintsem az adó mértéke határozza meg. Hiába kevesebb az adó, ha korlátozottak a munkalehetőségek. A növekedésnek gátat szab a 15 milliós bevételi határ is, ami a jövőre életbe lépő új, megemelt: 25 millió Ft-os bevételi összeghatárral kiküszöbölődik.

Az állam nyert az EVA bevezetésével. A házipénztárak leadóztatásából befolyt összeg és a folyamatosan, egy évben négyszer befizetett adóelőlegek a költségvetés számára bevételi többletet jelentenek. A nagyobb fizetési hajlandóság következtében a befizetett adó is magasabb lesz, mint az EVA bevezetését megelőzően, ami kompenzálja a kieső (10%) Áfa bevétel miatti deficitet - állítják a szakértők. Továbbá az állam költséget takarít meg az egyszerűsített adózás következtében, hiszen a korábban több helyre, több időpontban befolyt adók egy összegben kerülnek befizetésre, lecsökkentve ezzel az állam adminisztrációs terheit is.

Tervek, ötletek, várakozások

Az általunk megkérdezett szakértők mindegyike több EVÁ-t választó vállalkozásra számított, többen említették az óvatosságot, ami visszatartotta az embereket a belépéstől. Többen nem gondolták, hogy egy évnél tovább is élni fog az EVA. Ők úgy gondolkodtak, hogy inkább kivárnak egy évet, és az egy év tapasztalatai alapján döntenek el, érdemes-e áttérni vagy sem.

Elhangzott olyan vélemény is, hogy a kormány kapkodva vezette be a törvényt, rossz volt a propagandája, még a jelentkezési határidő, 2002. december 20. előtt sem volt világos sok kérdés. Akadt olyan is, akinek vesztesége maradt tavalyról, amit az EVA körbe lépés előtt előbb le akart írni, és csak ezért nem lépett be, de 2004-től már az EVÁ-t választja.

Az új belépők számát két tervezett változtatás fogja növelni: az árbevételi összeghatár 25 millióra történő felemelése és a kapcsolt vállalkozásokhoz kötődő korlát eltörlése. 2004-ben a 15 és 25 millió forint árbevétellel rendelkező potenciális EVÁ-sokon kívül számítani lehet azokra is, akik 2003-ban még kivártak egy évet, illetve akik tavaly alapítottak céget, és 2003. december 20-ával fognak jelentkezni.

A szakértők felvetették adóterhek további csökkentése céljából több adó összevonását és átalányadó bevezetését, de a jelenlegi EVÁ-nál jóval szélesebb körben. *„Legjobb volna mindent egy átalányadóba összevonni, tulajdonképpen a költségvetésnek is jó lenne, mert megnőne az emberek fizetési hajlandósága, az állampolgároknak pedig csökkenne az adóterhe.”*

Az empirikus felmérések szerint a vállalkozóknak az ÁFA mellett a tb járulék jelent nagy terhet – e kettő befolyásolja leginkább üzleti döntéseiket (Tóth-Semjén, 1998). Ebből fakadóan az adó- és járulékbefizetésnek az EVA logikájának megfelelő egyszerűsítése kedvező hatással járna a vállalkozások üzleti helyzetére, és gazdasági aktivitására miközben csak kis mértékben rontaná a költségvetés pozícióit. Több vállalkozó felvetette a járulékok átalányadósításának lehetőségét is. Ezek nagy terhet jelentenek az adófizetők számára: *„Vonják össze fix összegű adóba a nyugdíj és az egészségügyi járulékokat külön-külön, ebbe az EU sem szólhatna bele, az adminisztráció csökkenne, és több ember lenne bejelentve.”*

Kardinális kérdés, hogy az EVA után – az EVÁ-t választók körében – hogyan alakul az aggregált adóbevétel az EVA előtti helyzethez képest. Ha nem csökken, az megalapozná több szakértő vélekedését:

„Az eva bevezetése egy jó példa arra, hogy noha az adókulcs, így az adóteher kisebb, mégis több adóbevétel folyik be az államkasszába. Ez alapján érdemes lenne minden adókulcsot lecsökkenteni, és az emberek nagyobb fizetési hajlandóságot tanúsítanak.”

Az EVA sorsával kapcsolatban túlnyomó többségben optimistán nyilatkoztak az interjúalanyok, bár aggályok is felmerültek az EU-konformitás és az új munkaügyi rendelet miatt.

„Az EU-ban nincs olyan gyakorlat sehol, hogy az áfát átalányadóban lehetne fizetni, épp ezért az EU nem fogja tûrni az áfa átalánydíjasítását. A PM vagy meg fogja szüntetni, vagy az áfát be fogja fizettetni, de akkor az EVA vonzereje szűnik meg.”

A vállalkozások vélekedéséből kiderül az is, hogy a kormányzat EVÁ-val kapcsolatos terveit nem látják világosan: mennyire volt ez a kormányzat szemében egy stabil és hosszú távon is működtetendő adózási forma, és mennyiben politikai indítékok szülte és így csak ideig-óráig életben lévő lehetőség:

„Mivel jó, nyilvánvalóan meg fogják szüntetni. (Szerintem 2-3 éven belül.) Az eddigi gyakorlat az adózás terén legalábbis ezt mutatta. Ha a mostani kormány

marad, akkor az EU-ra hivatkozva, a másikkal pedig azért, mert ez a kormány vezette be.”

6. Az EVA jövője

?? az EU-konformitás kérdése

?? munkatörvénykönyv módosítás és az önfoglalkoztatási törvény

?? tervezett törvénymódosítások

Az EU konformitás

Noha az Európai Unió országaiban ismert az átalányadózás, létezik áfa-átalányadó is, de az EVÁ-hoz hasonló komplex adó, amely a jövedelem adót és általános forgalmi adót is magában foglalná teljesen ismeretlen. Felvetődik a kérdés: EU-konform adó-e az EVA?

Magyarország jövőre Európai Unió tagként a belső piac részesévé válik. A tagországok közötti forgalom vám és vám eljárás-mentes, az áfát a fogyasztás helyén, az ott érvényes szabályok és adókulcs szerint kell fizetni. A tagállamok közötti kereskedelmi szabályok alkalmazásához a kereskedőknek közösségi adószámra van szüksége. Mivel az EVÁ-s cégek nem tartoznak az áfa-törvény hatálya alá, nem is igényelhet uniós adószámot, így nem vehet igénybe adókedvezményeket, ha tagországok közötti kereskedelmet folytat. Ha egy EVÁ-s vállalkozás uniós adószámot vált ki, EVA adóalanyisága automatikusan megszűnik. Az EVÁ-soknak azonban jelentős részük nem kereskedelmi tevékenységet folytat, nem exportál és nem is kíván exportálni, így ez a szabály keveseket érint majd, és nem is jelent különösebb korlátot az EVÁ-t választók előtt. (www.eukk.hu, Népszabadság. 2003)

Közismert, hogy az Európai Unió tagsággal befizetési kötelezettség jár együtt. Az EU kasszájába fizetendő összeg egyik összetevője az adott ország áfa bevételeiből származik. Az EU részéről felmerülő aggály lehet: mivel az EVA szerint adózók nem fizetnek áfát, az ország áfa-bevétel kieséssel számolhat, ami kihatással lesz az ország fizetési kötelezettség teljesítésére is.

2003. nyarán lezajlottak az egyeztető tárgyalások az EU és a Pénzügyminisztérium képviselőivel. Ennek eredményeként nem született elmarasztalás az EU részéről, és az EU semmilyen irányelvet, rendelkezést nem adott az új adónemmel kapcsolatban. A minisztérium egyik szakértője szerint, egyrészt az EVA bevezetésének köszönhető áfa kiesés nem lesz olyan jelentős, másrészt az uniós kasszába fizetendő összeg egy részét alkotja csupán az áfa. (Forrás: PM-es interjú)

A munkatörvénykönyv módosítása és az önfoglalkoztatás

Más módon hat ki az EVA jövőjére a fiktív vállalkozások visszaszorítását hivatott munka törvénykönyv módosítás. Ez 2003. július 1-én lépett életbe és áttételesen

megnehezítheti az EVÁ-ban is érdekelt több százezer „számlás” munkavállalónak az életét.

A rendszerváltás után általános gyakorlattá vált, hogy a munkaadó a foglalkoztatási költségek csökkentése érdekében munkaviszony helyett, vagy azt kiegészítve vállalkozási szerződéssel foglalkoztatja dolgozóit. Első esetben egyáltalán nem kell fizetnie társadalombiztosítási, munkaadói járulékot, és nem terheli semmiféle kötelezettség. A vállalkozói szerződésnek álcázott alkalmazotti munkaviszonyban a munkavállaló megkapja munkabéreként az aktuális minimálbérnek megfelelő összeget, a munkáltató kifizeti utána a járulékokat, és fizetésének fennmaradó részét számla ellenében kapja. A munkavállalók egyrészt kénytelenek ezt a helyzetet elfogadni, ugyanis sokszor csak „számlaképességük” esetén kapnak munkát, másrészt jóval magasabb nettó munkabérhez jutnak így. Közben azonban lemondanak a foglalkoztatottak számára, a munkatörvénykönyvben biztosított jogaikról és a nyugdíjjárulékról (www.fmm.gov.hu).

A törvénymódosítás célja ezeknek a kényszervállalkozásoknak a felszámolása, a cégek munkaszerződés keretében történő alkalmazáshoz való visszatérítése volt. Mindezt azzal is indokolták, hogy túl kevés jövedelem után fizetnek a vállalkozók társadalombiztosítást, járulékokat, így szociális biztonságuk veszélyeztetve van. A rendelkezés szerint bruttósítani kell a béreket. A munkavállaló vagy beletörődik abba, hogy eddigi nettó jövedelmének töredékét viszi haza, vagy teljes mértékben önfoglalkoztatóvá válik, és elesik minden, a munkaadójától járó biztosítéktól. A foglalkoztató cégek közül kevés az, amelyik meg tudja engedni magának dolgozói nettó keresetének szinten tartását, ugyanis ez esetben több, mint a duplájára emelkedne az eddig fizetett foglalkoztatotthoz kapcsolódó munkaerőköltség. Ezt a legtöbbben csak létszámleépítés mellett tudják biztosítani.

A „számlázó” foglalkoztatottak közül sokan léptek át az EVÁ-ba. A munkatörvénykönyv módosításával azonban veszélybe kerül „vállalkozásuk” – vissza kellene lépniük a foglalkoztatott státusba. Ezzel természetesen kilépnek az EVA körből is.

Nem tudjuk, hogyan a kormányzat, a munkaügyi ellenőrzés hogyan érvényesíti a gyakorlatban a munkatörvénykönyvben megfogalmazott változtatásokat. Felelős tisztségviselők türelmi időről beszélnek az önfoglalkoztatási törvény elfogadásáig. E paradox helyzet feloldása, az önfoglalkoztatók jogállásának rendezése, a tervezett önfoglalkoztatási törvényre vár.

Tervezett törvénymódosítás

Az EVÁ-val kapcsolatos tervek, törvényjavaslatok tartalmaznak szigorításokat és kedvezményeket is. Az első és legfontosabb nyitás, hogy jövőre a tervek szerint felemelik az árbevételi összeghatárt 25 millió forintra.

Ennek hatására a kormány reményei szerint megnő az EVÁ-t választók köre, így ez az adóforma kiterjedtebbé válik, és korábban felsorolt pozitív hatásait erőteljesebben is tudja kifejteni.

A módosítás nagy segítséget jelent azoknak, akik tavaly jelentkeztek ugyan az EVA körbe, de időközben árbevételük meghaladta a 15 milliós határt, így kikerültek a törvény hatálya alól. Jövőre visszakerülhetnek az EVÁ-sok körébe. (Népszabadság, 2003. október 20.)

A Pénzügyminisztérium tervei szerint könnyebbséget jelent, hogy az eddigiekkel szemben nem bejelentkezésnél, hanem kijelentkezésnél kell a vállalkozónak nyilatkozni az adóhatóság felé. Ez azt jelenti, hogy aki megfelel a szabályoknak, automatikusan EVÁ-s lesz a következő évben is.

Ezen túl bekerülhetnek az EVA körbe az eddig kizárt fogyasztási adó alá tartozó termékek – mint a kávé, az arany, a személygépkocsi, az ékszerek (kivéve az ezüst) – értékesítésével foglalkozó vállalkozások. A jövedéki adóval terhelt termékek forgalmazói azonban továbbra sem léphetnek be. Ezen túl a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete vagy a Szerencsejáték Felügyelet ellenőrzése alatt álló cégek is választhatják az EVÁ-t.

Tovább könnyítené az EVA választását, hogy olyan cég is jelentkezhetne, amely idő közben változtatta meg a társasági formáját. Ebben az esetben figyelembe vennék a jogelőd működési idejét is, ha az legalább két év, a vállalkozás kérhetné felvételét az EVA körbe. (Üzleti7, 2003. október 20.)

Az EVÁ-sok adóterhelését némileg növelné, hogy e körben is bevezetnék a szakképzési hozzájárulást. Ez a havi 1500 forint azokat az EVÁ-s cégeket érintené, amelyeknek alkalmazottjuk van. A törvénymódosítás megtiltaná, hogy a vállalkozásba belépő új tagok együttes szavazati, tulajdonosi aránya meghaladja az ötven százalékot. Eddig a jogszabály egyetlen új tulajdonos ötven százalék feletti szavazati jogát tiltja. (Népszabadság, 2003. augusztus 29.)

A megemelkedő árbevételi plafon az adóhatóság szerint 30-40 ezer új potenciális EVÁ-zónak ad lehetőséget a választásra. Az APEH több 10 ezer új belépőre számít, ami reális becslésnek tűnik.

Kétséges ugyanis, hogy a nagyobb, 15 millió forint feletti árbevétellel rendelkező cégek számára is ugyanolyan arányban előnyökkel jár az EVA választása, mint a kisebb cégek között. 15 millió feletti árbevétellel ugyanis azok a cégek rendelkeznek, amelyek magas költséghányaddal dolgoznak, márpedig az EVA az alacsony költségekkel terhelt vállalkozások számára kedvező. Ezt látszik igazolni az a tény is, hogy a jelenleg EVA-

státussal rendelkező, kb. 60 ezer cég meghatározó részének árbevétele 10 millió Ft alatt marad, másrészt az, hogy a decemberi jelentkezések előtti érdeklődés messze elmarad a vártnál. (Napi Gazdaság, 2003. november 18.)

Az általunk készített becslések (lásd a Mellékletben) is egyértelműen mutatják, hogy az EVA az alacsony költséghányaddal rendelkező cégeknek kedvező. A vizsgált cégek esetében, mérettől és egyéb paraméterektől függően az EVA 10-13 %-os adó-megtakarítást jelent. A vállalati méret és árbevétel növekedésével valószínűsíthető, hogy a cégek egyre kevésbé számítanak potenciális EVÁ-zónak. Ennek egyik oka, hogy a nagyobb méretű és árbevételű cégek költséghányada is magasabb, tehát a méret növekedésével egyre kisebb azon cégek aránya, amelyeknek az EVA-választás adó-megtakarítást jelent, illetve a növekvő méret és árbevétel mellett csak minimális mértékben nő ez a megtakarítás. Így az összeghatár 15 millióról 25 millióra való felemelésével az összeghatár emelés arányánál (66%) jóval kisebb arányban nőhet csak meg az EVA alá bejelentkező cégek aránya.

Irodalom

APEH (2003): Az EVÁ-sokkal kapcsolatos adatok, adatgyűjtés a PM részére, április 14.

HVG (2003a): *A PM nem támogatja az eva-plussz bevezetését*, augusztus 14.

HVG (2003b): *APEH: több EVA bevétel, csökkent a nem fizetők száma*, október 3.

Juktusz Lilla Krisztina - Péntes Petra (2002): *Egy új adózási lehetőség: Egyszerűsített Vállalkozási Adó (EVA)*. MKIK GVI, Budapest, szeptember

MKIK GVI (2002): *Az Egyszerűsített Vállalkozási Adó (EVA)*, augusztus

Morissen, H. G. (???): *Explorations of the Laffer Curve*,
<http://gmu.edu/jbc/fest/files/Morissen.htm>

Napi Gazdaság (2003a): *Átlag 624 ezer az evás cégek előnye*, november 17.

Napi Gazdaság (2003b): *Nincs tolongás az eváért*, november 18.

Népszabadság (2003a): *A tervek szerint automatikusan evások maradhatnak jövőre a szabályoknak megfelelő vállalkozások, de uniós adószámot nem igényelhetnek*, augusztus 29.

Népszabadság (2003b): *Aki evás, nem kell újra jelentkeznie*, október 20.

Semjén A. – Tóth I. J (2003): *Rejtett gazdaság és adózási magatartás. Magyar közepes és nagy cégek adózási magatartásának változása 1996 – 2001*, Elemzések a rejtett gazdaság magyarországi szerepéről: 4. tanulmány. MTA KTK, Budapest (megjelenés alatt).

Stiglitz, J. E. (1988): *Economics of the Public Sector*, W.W. Norton & Company, New York, London, 2nd edition.

Tóth, I. J. – E. Sik (2002): *Hidden economy in Hungary 1992-1999*

Üzleti7(2003): *Összetett az egyszerűsített is...*, október 20.

<http://bized.ac.uk/virtual/economy>

<http://www.evainfo.hu>

<http://www.eukk.hu>

<http://www.fmm.gov.hu>

2002. évi XLIII. törvény az egyszerűsített vállalkozói adóról

2003. évi XVIII. törvény egyes adótörvények módosításáról. Az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló 2002. évi XLIII. törvény módosítása

Mellékletek

M1. A megkérdezett szakértők névsora

Balogh Noémi, egyéni vállalkozó

Biczó Klára, könyvelő

Kováts Tibor Balázs, Jövedelem-Adó Főosztály, tanácsos, PM

Dr. Körtvélyessy Zsolt, Jövedelem-Adó Főosztály, fogalmazó, PM

Máté Sándor, vállalkozás szervező

Nagyné Lendvai Anna, könyvvizsgáló

Németh Éva, könyvelő

Dr. Palócz Éva, vezérigazgató-helyettes, Kopint-Datorg

Pesthy Gábor, bt. beltag

Dr. Semjén András, tudományos főmunkatárs, MTA KTK

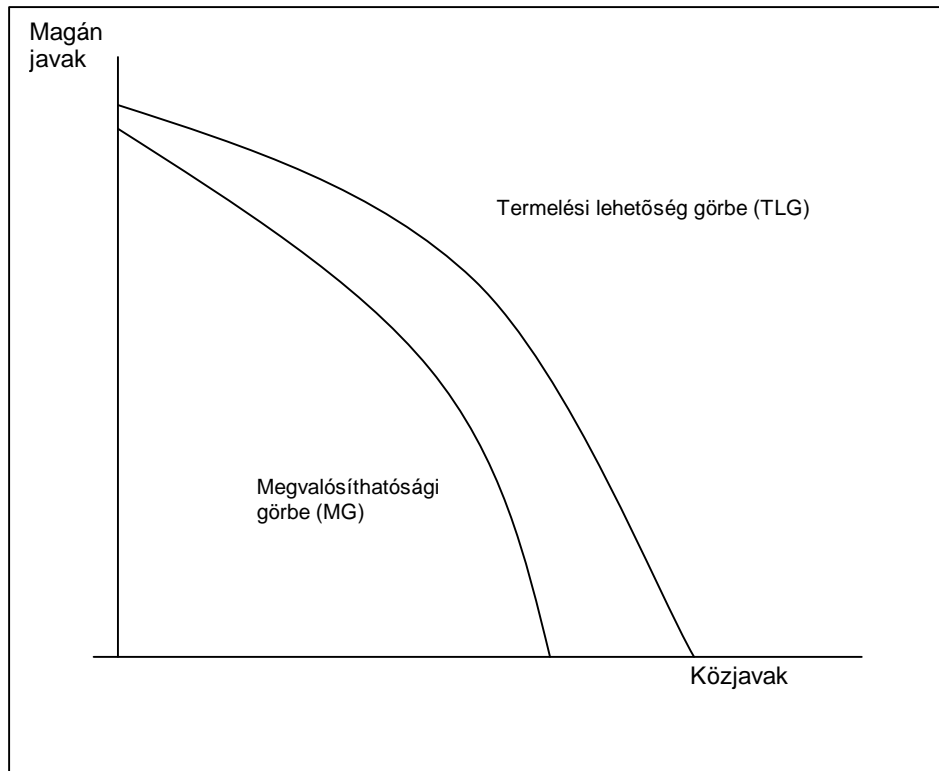
Vörös Endre, Jövedelem-Adó Főosztály, gyakornok, PM

Zólyomi Péter Elemző- és Modellező Osztály vezetője, Jövedelem Adó osztály,
PM

M2. Magánjavak és magánjavakból finanszírozott közjavak

Az alábbiakban Stiglitz nyomán összefoglaljuk az adózás hatását a közjavak magánjavakból történő finanszírozására. A Laffer hatást pedig, mint ennek a hatásnak egy speciális esetét ismertetjük (Stiglitz, 1988:139-141).

M2.1. ábra: Magánjavak és közjavak közötti választás

Minden gazdaságra jellemző a magánjavak és közjavak kombinációja, ahol a közjavakat (a kormányzati kiadásokat) a magánjavakból finanszírozzák. Az előbbi egy egységnyi csökkenése, az utóbbi egy egységnyi növekedésével jár. Ezt mutatja a F2.1 ábrán a folytonos görbe (termelési lehetőség görbe).

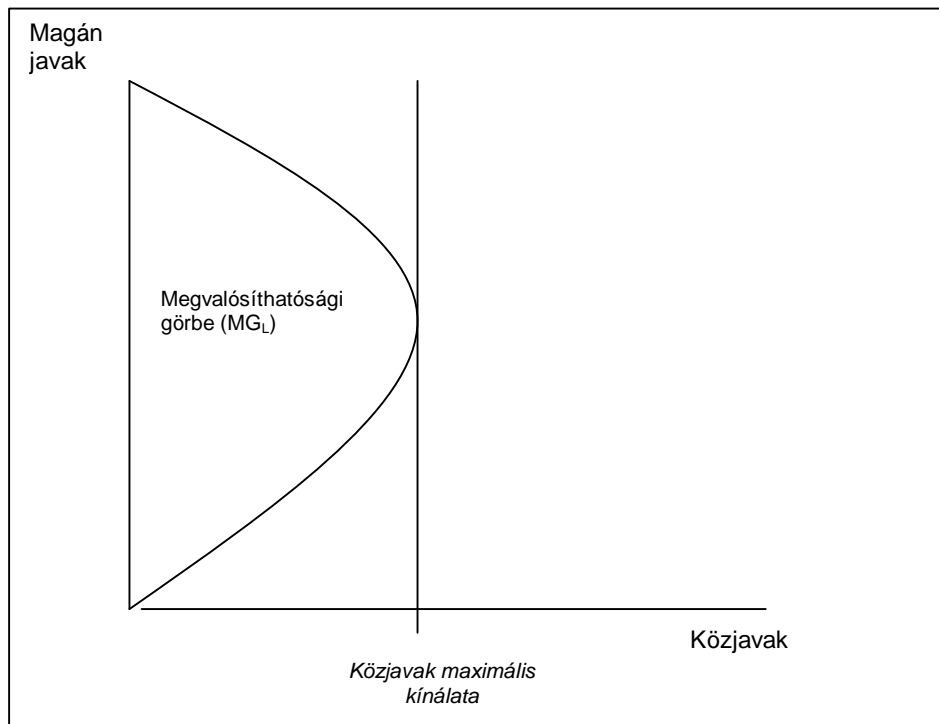
A kormányzati kiadásokat (közjavak) a vállalkozások és a háztartások jövedelmei (magánjavak) finanszírozzák. Ennek a jövedelemtranszfer pedig az adózás eszközével megy végbe. Az átváltás során azonban mindenképpen számolni kell bizonyos átváltási költséggel, ami magából az adózási rendszer kialakításából, fenntartásából, az adó beszedésének költségeiből, illetve a befizetés ellenőrzésének költségeiből tevődik össze. Ezeket éppúgy az adókból finanszírozzák, mint a közjavakat – azaz sohasem fordíthatunk annyit a közjavakra, mint amennyit a magánjavakból (adók formájában) beszedünk.

Ezért a magánjavak egy egységnyi csökkenése (az adó befizetése) a közjavak egy egységnyinél kisebb növekedését eredményezi. Ezt a hatást nevezhetjük az adózás hatékonyságának, illetve eltorzítottságának (*distortion*): a magánjavak nem egy az

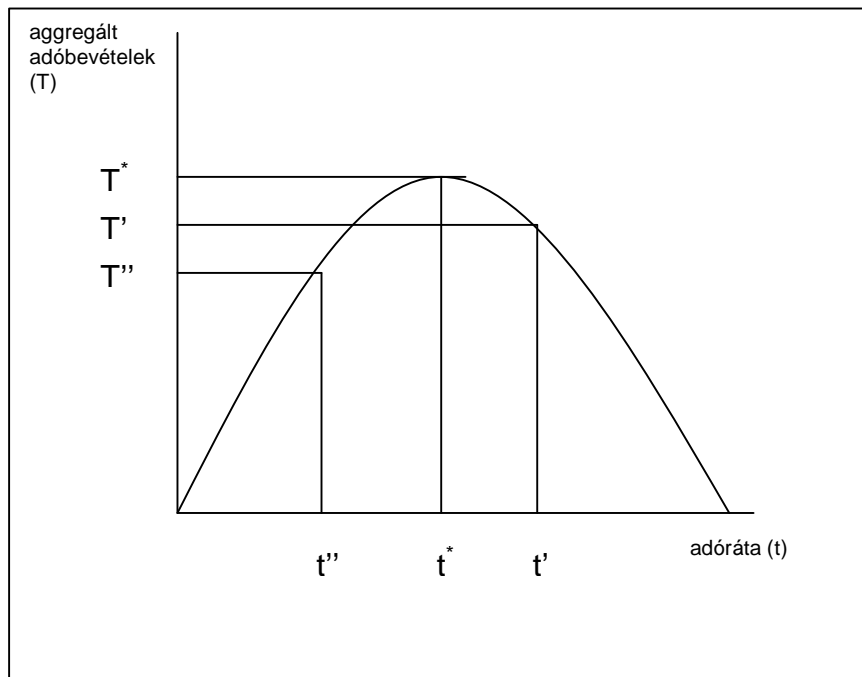
egyben válthatóan át közjavakká. Ezt ábrázolja a F2.1. ábrán a szaggatott görbe (megvalósíthatósági görbe). Annál inkább eltér ez az első görbétől, minél bonyolultabb az adórendszer és minél költségesebb annak fenntartása, a kívánt ellenőrzési valószínűségek biztosítása.

A kínálati gazdaságtan a fentiekén túl egy másik hatás létét is feltételezi: *az adórátnak a gazdasági szereplők aktivitására gyakorolt hatását*. Ennek megfelelően a magas adóráta egy ponton túl csökkenti a gazdasági szereplők gazdasági aktivitását, és így alacsonyabb aggregált jövedelmet, és következésképpen az adókból finanszírozható közjavak kínálatának alacsonyabb szintjét eredményezik. A gazdaságban létezik tehát egy optimális adóráta, amely a közjavak legnagyobb lehetséges kínálatát biztosítja.

M2.2. ábra: Magánjavak és közjavak közötti választás: az adóráta gazdasági aktivitást gátló hatása esetén

M2.3. ábra: A Laffer hatás

Ez utóbbi hatást ábrázolhatjuk az ismert Laffer-görbe segítségével. A Laffer görbe az adóráták (t) és az aggregált adóbevétel (T) között teremt kapcsolatot.

Azt az összefüggést fogalmazzá meg, hogy az adóráták növelésével csak egy pontig (T^*) növelhető az aggregált adóbevétel, ezt követően az adórátának az optimális adórátán (t^*) túl való növelésével az aggregált adóbevétel csökkenni kezd. Az adórata növelése t'' -től t^* -ig, az adóbevételek növelésével jár T'' -ből T^* -ba. De az adórata további növelése t^* -tól, t' -ig az adóbevételek csökkenését vonja maga után T^* -ból T' -be.

E hatás létrejöttéhez szükséges az, hogy az adóráták nagysága hatással legyen a gazdasági szereplők (háztartások és vállalkozások) magatartására is. A magas adóráták visszafogják a gazdasági aktivitást, az aggregált kínálatot. Az aggregált adóbevétel ugyanis azért csökken, ha az adórata meghalad egy bizonyos szintet (t^*), mert a gazdasági aktivitás visszafogására, végső soron az aggregált kibocsátás visszafogására ösztönzi a vállalkozásokat (csökken a javak kínálata) és a háztartásokat (csökken a munkaerő kínálata). A modell szerint extrém esetben, pl. 100%-os adórata esetén a gazdasági aktivitás, és így az aggregált kínálat nullára csökken.

Kardinális kérdés ezek után, hogy egy ország, illetve az adózók vizsgált csoportja (ekkor az aggregált kínálatot az esetükben értelmezzük) hol helyezkedik el az ábrán? Az adórata növelésére, illetve csökkenésére hogyan fog reagálni az aggregált adóbevétel? Az adóráták csökkenése az aggregált adóbevételek csökkenését vonja-e maga után, vagy pedig növekedését?

A modell feltételezi azt, hogy a gazdasági szereplők folyamatosan alkalmazkodnak az adórátákhoz – de ez korábban sincs így. Az alkalmazkodás inkább lépcsőzetesen, bizonyos kritikus határok átlépése esetén következik be. (Realisztikusabb lenne tehát, ha a folyamatot ugrásokkal, oszlop-diagrammokkal ábrázolnánk). Az is kérdés, hogy hol vannak azok a lélektani adórátá-határok, amelyeknél a gazdasági szereplők alkalmazkodnak és megváltoztatják eddigi magatartásukat.

Arra a kérdésre, hogy a Magyarországon bevezetett EVÁ-nak milyen hatása van az aggregált adóbevételekre – csak az EVA rezsim előtti és utáni adóbefizetések beható empirikus elemzése adhat választ.

M3. Modellszámítások: az EVA előtti és utáni adóterhelés

M3.1. Táblázat: Különböző típusú vállalatok adóterhelései az EVA előtt és után

Sor-szám	Vállalkozói típus			Feltételek		Adóterhelés		
	Jogi forma	Munkaviszony	Alkalmazott	Árbevétel (Ft)	Költség	EVA előtt (Ft)	EVA után (Ft)	EVA miatti adóterhelés változás (Ft)
1.	Egyéni vállalkozás	36 órás munkaviszonya van más munkahelyen	Nincs alkalmazottja	1 500 000	60% alatt (=40%)	501 480	306 375	-195 105
2.	Egyéni vállalkozás	36 órás munkaviszonya van más munkahelyen	Nincs alkalmazottja	1 500 000	60% felett (=70%)	250 740	306 375	+55 635
3.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Nincs alkalmazottja	1 500 000	60% alatt (=40%)	807 240	641 775	-165 465
4.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Nincs alkalmazottja	1 500 000	60% felett (=70%)	556 500	641 775	+85 275
5.	Egyéni vállalkozás	36 órás munkaviszonya van más munkahelyen	Nincs alkalmazottja	3 000 000	60% alatt (=40%)	1 002 960	618 750	-384 210

M3.1. Táblázat: Különböző típusú vállalatok adóterhelései az EVA előtt és után (folytatás)

Sor-szám	Vállalkozói típus			Feltételek		Adóterhelés		
	Jogi forma	Munkaviszony	Alkalmazott	Árbevétel (Ft)	Költség	EVA előtt (Ft)	EVA után(Ft)	EVA miatti adóterhelés változás(Ft)
6.	Egyéni vállalkozás	36 órás munkaviszonya van más munkahelyen	Nincs alkalmazottja	3 000 000	60% felett (=70%)	501 480	618 750	+117 270
7.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Nincs alkalmazottja	3 000 000	60% alatt (=40%)	1 308 720	954 150	-354 570
8.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Nincs alkalmazottja	3 000 000	60% felett (=70%)	806 640	954 150	+147 510
9.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Van egy minimálbérre bejelentett alkalmazottja	3 000 000	60% alatt (=40%)	1 644 120	1 289 550	-354 570
10.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Van egy minimálbérre bejelentett alkalmazottja	3 000 000	60% felett (=70%)	1 142 640	1 289 550	+146 910

M3.1. Táblázat: Különböző típusú vállalatok adóterhelései az EVA előtt és után (folytatás)

Sor- szám	Vállalkozói típus			Feltételek		Adó- terhelés		
	Jogi forma	Munkaviszony	Alkalmazott	Árbevétel	Költség	EVA előtt (Ft)	EVA után (Ft)	EVA miatti adóterhelés változás (Ft)
11.	Egyéni vállalkozás	36 órás munkaviszonya van más munkahelyen	Nincs alkalmazottja	10 000 000	60% alatt (=40%)	3 343 200	2 062 500	-1 280 700
12.	Egyéni vállalkozás	36 órás munkaviszonya van más munkahelyen	Nincs alkalmazottja	10 000 000	60% felett (=70%)	1 671 600	2 062 500	+390 900
13.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Nincs alkalmazottja	10 000 000	60% alatt (=40%)	3 648 960	2 397 900	-1 251 060
14.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Nincs alkalmazottja	10 000 000	60% felett (=70%)	1 977 360	2 397 900	+420 540
15.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Van egy minimálbérre bejelentett alkalmazottja	10 000 000	60% alatt (=40%)	3 984 360	2 733 300	-1 251 060

M3.1. Táblázat: Különböző típusú vállalatok adóterhelései az EVA előtt és után (folytatás)

Sor-szám	Vállalkozói típus			Feltételek		Adóterhelés		
	Jogi forma	Munkaviszony	Alkalmazott	Árbevétel	Költség	EVA előtt (Ft)	EVA után (Ft)	EVA miatti adóterhelés változás (Ft)
16.	Egyéni vállalkozás	Főállásban van a cégénél minimálbérrel bejelentve	Van egy minimálbérre bejelentett alkalmazottja	10 000 000	60% felett (=70%)	2 312 760	2 733 300	+420 540
17.	Társas vállalkozás	Főállásban van bejelentve társas vállalkozásban	Nincs alkalmazottja	10 000 000	60% alatt (=40%)	1 080 000	1 875 000	+795 000
18.	Társas vállalkozás	Főállásban van bejelentve társas vállalkozásban	Nincs alkalmazottja	10 000 000	60% felett (=70%)	540 000	1 875 000	+1 335 000
19.	Társas vállalkozás	Főállásban van bejelentve társas vállalkozásban	Van egy minimálbérre bejelentett alkalmazottja	10 000 000	60% alatt (=40%)	1 895 400	2 690 400	+795 000
20.	Társas vállalkozás	Főállásban van bejelentve társas vállalkozásban	Van egy minimálbérre bejelentett alkalmazottja	10 000 000	60% felett (=70%)	1 355 400	2 690 400	+1 335 000

M3.2. Táblázat Különböző típusú vállalatok adórátái és adórata különbségek az EVA előtt és után (%)

TÍPUS	ÁRBEVÉTEL	KÖLTSÉG	ADÓRÁTA EVA ELŐTT	ADÓRÁTA EVA UTÁN	KÜLÖNBSEG (AEU-AEE)
1.	1.500.000	60% alatt (=40%)	33,4	20,4	-13,0
2.	1.500.000	60% felett (=70%)	16,7	20,4	3,7
3.	1.500.000	60% alatt (=40%)	53,8	42,7	-11,1
4.	1.500.000	60% felett (=70%)	37,1	42,7	5,6
5.	3.000.000	60% alatt (=40%)	33,4	20,6	-12,8
6.	3.000.000	60% felett (=70%)	16,7	20,6	3,9
7.	3.000.000	60% alatt (=40%)	43,6	31,8	-11,8
8.	3.000.000	60% felett (=70%)	26,8	31,8	5,0
9.	3.000.000	60% alatt (=40%)	54,8	42,9	-11,9
10.	3.000.000	60% felett (=70%)	38,0	42,9	4,9
11.	10.000.000	60% alatt (=40%)	33,4	20,6	-12,8
12.	10.000.000	60% felett (=70%)	16,7	20,6	3,9
13.	10.000.000	60% alatt (=40%)	36,4	23,9	-12,5
14.	10.000.000	60% felett (=70%)	19,7	23,9	4,2
15.	10.000.000	60% alatt (=40%)	39,8	27,3	-12,5
16.	10.000.000	60% felett (=70%)	23,1	27,3	4,2
17.	10.000.000	60% alatt (=40%)	1,8	18,8	8,0
18.	10.000.000	60% felett (=70%)	5,4	18,8	-13,4
19.	10.000.000	60% alatt (=40%)	18,9	26,9	8,0
20.	10.000.000	60% felett (=70%)	13,5	26,9	-13,4